

G. K. Česterton
Promišljenost
oca Brauna

Preveo

MILAN MILETIĆ

Bukefal | 2020

Vaskrsenje oca Brauna

Nastupio je kratak period tokom kojeg je otac Braun uživao, ili bolje reći nije uživao, nešto poput slave. Bio je osmo čudo sveta u svim novinama; čak je bio uobičajena tema rasprava po nedeljnim časopisima; o njegovim podvizima pričalo se strasno i netačno po bezbrojnim klubovima i trpezarijama, naročito u Americi. Trapav i, istina, neverovatan kako je, možda, izgledao svakome ko ga je poznao, njegove pustolovine u ulozi detektiva postale su čak tema kratkih priča koje su se pojavile u časopisima. Sasvim neočekivano, ova putujuća slava zatekla ga je na najzabitijem, ili bolje rečeno na najudaljenijim od svih mesta u kojima je živio. U izvesnom svojstvu, između misionara i parohijskog sveštenika, bio je upućen na službu u jedan od onih delova severne obale Južne Amerike, gde su se parčići zemlje i dalje nesigurno držali uz evropske sile, ili su neprestano pretili da će postati nezavisne države, pod divovskom senkom predsednika Monroa. Stanovnici su bili crveni i smeđi s ružičastim pegama; to jest ono je bilo špansko-američko, i to pretežno špansko-američko-indijansko, premda je postojao značajan i sve veći prodor Amerikanaca severnjačkog tipa – Engleza, Nemaca i drugih. A neprilike su, izgleda, počele kad je jedan od ovih posetilaca – tek nedavno se iskrcaši i pošteno se nagnjavivši oko jedne izgubljene torbe – pošao u pravcu prve zgrade koju je ugledao – a igrom slučaja dogodilo se da je to bila zgrada misije i kapela uz nju, ispred koje su se pružale dugačka veranda i nepregledan niz pritki, oko kojih se uvijala crna loza, čije se lišće rumenelo s dolaskom jeseni. Iza njih, takođe u nizu, bezbroj ljudi sedelo je nepomično gotovo poput pritki, dok su po boji prilično podsećali na lozu. Jer dok su njihovi šesiri širokih obođa bili crni poput njihovih nepomičnih očiju, izrazi lica mnogih od njih kao da su bili od onog tamno-crvenog drveta iz šuma s one strane Atlantika. Mnogi od njih pušili su veoma dugačke, tanke crne cigare; i u celoj toj grupi, gotovo jedina stvar koja se mrdala bio je dim. Naš posetilac, sva je prilika, opisao bi ih kao starosedeoce, premda su neki od njih bili veoma ponosni na svoju špansku krv. Ipak, nikako ne bi bio kadar da uoči tananu razliku između Španaca i Indi-

janaca Crvenokožaca, budući da mu je, svakako, bilo draže da više ne mislio o njima, kad se jednom uverio da su zaista starosedeooci.

On je bio novinar iz Kansas Sitija, mršav čovek svetle kose i s onim što Meredith naziva njuhom za pustolovinu; čovek bi pomislio da sebi krči put po osećaju i da se kreće poput surle mravojeda. Zvao se Snajt, a roditelji su ga, posle izvesnog nejasnog premišljanja, nazvali Savle, što je on, po svom dobrom osećaju, krio koliko je god mogao. Zaista, na kraju je napravio kompromis, prozvavši se Pavle, premda ne iz onog razloga koji je uticao na apostola ne-Jevreja. Naprotiv, u skladu s njegovim poimanjem ovih stvari, ime progonitelja bilo bi daleko podesnije; jer on je na organizovanu religiju gledao s uobičajenim prezirom, do kojeg bi mnogo lakše moglo da se dođe kod Ingersola nego kod Voltera. A dok je prilazio zgradi misije i grupi ispred verande ispostavilo se da je to, takoreći, bila ne baš naročito važna crta njegove ličnosti. Nešto u bestidnom spokoju i ravnodušnosti ove grupe raspalilo je u njemu plamen delotvornosti; i, budući da nije imao nikakav naročit odgovor na svoja prva pitanja, on počeo da razgovara sam sa sobom.

Stojeći napolju na jakom suncu – zaista divna figura s panama šeširom i u gizdavom odelu, s koferčićem u čeličnom stisku – on počeo da viče na ljude u senci. Poče da im na sav glas objašnjava zbog čega su lenji i prljavi, neuki kao životinje i bezvredniji od zveri koje skapavaju, u slučaju da je ovaj problem prethodno okupirao njihove misli. Po njegovom mišljenju, upravo je štetan uticaj sveštenika bilo ono što ih je učinilo tako odvratno jadnim i tako beznadežno ugnjetenim kad mogu tako da sede u hladu, puše i ne rade ništa.

„I u tome mora da ste strašno mekana gomila“, reče on, „kad vas kinje tako oholi idoli, koji se šetkaju unaokolo u svojim mitrama i tijarama i zlatnim ogrtačima i kojekakvim sjajnim ponjavama, i sve druge gledaju s visine kao da su smeće – kad vas zaluđuju krunama, baldahinima i svetim kišobranima kao decu pantomimom; samo zato što matori pompezni Mambo-Džambo prvosveštenik izgleda kao da je gospodar ovog sveta. A vi? Kako vi izgledate, vi jadne budale? Kazaću vam ja, upravo zato ste na putu natrag u varvarstvo i zato ne umete ni da čitate ni da pišete i...“

U tom trenutku, prvosveštenik Mambo-Džambo, pojavi se na vratima zgrade misije, u neopisivoj žurbi, nimalo ne izgledajući kao gospodar ovog sveta, nego naprotiv kao hrpa crne iznošene odeće nabacane preko zdepastog trupca, po spoljašnjosti podsećajući na grotesku. Nije nosio svoju tijaru, pod pretpostavkom da takvu ima, nego pohaban široki šešir, ne naročito različit od onih koje su no-

sili španski Indijanci, a uz to ga je zabacio na potiljak, pokretom punim nemira. Samo što je hteo da se obrati nepomičnim starosedocima, kad ugleda stranca i brzo reče:

„Ah, mogu li da vam budem od bilo kakve pomoći? Hoćete li da uđete unutra?“

Gospodin Pol Snajt uđe unutra; i bio je to početak njegovog golemog upoznavanja s mnogim stvarima. Verovatno je njegov novinarski instinkt bio jači od njegovih predrasuda, kao što je, zaista, čest slučaj kod pametnih novinara; uz to, postavio je svu silu pitanja, na koja su ga odgovori i zainteresovali i zaprepastili. Otkrio je da Indijanci umeju i da čitaju i da pišu, iz jednostavnog razloga što ih je sveštenik tome naučio; otkrio je, međutim, da ni ne čitaju ni ne pišu više nego što se zahteva, iz prirodne potrebe za mnogo neposrednijim opštenjem. Saznao je da ovaj neobičan svet, koji je u gomilama sedeo na verandi a da im se pritom ni vlas s glave nije mrdala, ume baš svojski da dirinči na svom parčetu zemlje; a naročito oni koji su više od polovine bili Španci; i doznao je, mora da se kaže na još veće zaprepasćenje, da je svako parče zemlje zaista pripadalo njima. A sve je to bilo deo jogunaste tradicije koja je izgledala prilično urođena starosedocima. Ipak, u tome je, isto tako, izvesnu ulogu imao i sveštenik, i postupajući tako, verovatno je odigrao prvu i poslednju ulogu u politici, iako je to bila samo lokalna politika.

Nedavno je u toj oblasti buknuła jedna od onih groznica ateizma i gotovo anarhističkog radikalizma, koje povremeno izbijaju u zemljama latinskog sveta, i koje obično počinju kao tajna društva i obično se završavaju građanskim ratom, a malo kad nečim drugim. Lokalni lider ikonoboračke stranke bio je izvesni Alvarez, prilično živopisan pustolov portugalske nacionalnosti, međutim, kao što su njegovi neprijatelji govorili, jednim delom crnačkog porekla, glava bezbroj koliba i hramova inicijacije od vrste koja na ovakvim mestima čak i ateizam zaogrće nečim mističnim. Lider mnogo konzervativnije strane bila je mnogo običnija osoba, veoma bogati čovek po imenu Mendoza, vlasnik velikog broja fabrika, prilično poštovan, ali ne naročito uzbudljiv. Opšte je mišljenje da bi smisao zakona i poretka bio potpuno izgubljen da nije sprovedena mnogo omiljenija politika, u obliku koji seljacima jamči njihovu zemlju; a to zalaganje uglavnom je poteklo iz male misionarske postaje oca Brauna.

Dok je sveštenik razgovarao s novinarom, Mendoza, konzervativni lider, kroči unutra. Bio je to snažan, mračan čovek, glave gole poput kruške i, tela okruglog, takođe, poput kruške; pušio je veoma miomirisnu cigaru, ali ju je, pošto se sasvim približio svešteniku, go-

tovo kao da ulazi u crkvu, bacio, možda, pomalo teatralno; i naklonio se takvim naklonom, koji je kod tako korpulentnog gospodina izgledao prilično nestvarno. Uvek je bio preterano ozbiljan u svojim gestikulacijama u društvu, naročito prema verskim institucijama. Bio je jedan od onih laika za koje se kaže da su veći katolici od pape. To je umnogome zbunjivalo oca Brauna, naročito kad se odnosilo na lični život.

„Mislim da sam anti-klerikalan“, umeo je da kaže otac Braun, blago se osmehujući; „ali klerikalizma ne bi bilo ni upola koliko ga ima, kad bi stvari samo prepustili klericima.“

„Ama, gospodine Mendoza“, uzviknu novinar svežim poletom, „mislim da smo se već upoznali. Niste li prisustvovali Trgovačkom kongresu, prošle godine u Meksiku?“

Teški kapci gospodina Mendoza zalelujali su se u znak priznanja i on se nasmeši na svoj mlitav način. „Sećam se.“

„Prilično velik posao uglavljen je tamo, za sat ili dva“, reče Snajt s uživanjem. „Mora da vam se pokazao kao velika promena, pretpostavljam.“

„Bio sam prilično srećne ruke“, reče Mendoza skromno.

„Ne verujete valjda u to!“ uzviknu Snajt oduševljeno. „Sreća prati one koji znaju kad je vreme da je zgrabe; a vi ste je zgrabili i dobro i čvrsto. Međutim, nadam se da vas ne prekidam u poslu?“

„Ne, nipošto“, reče ovaj drugi. „Imam čast da često svraćam kod oca da malo proćaskamo. Da, tek koliko da malo proćaskamo.“

Izgledalo je kao ova prisnost između oca Brauna i uspešnog, pa čak i čuvenog poslovnog čoveka upotpunjuje sklad sveštenika i praktičnog gospodina Snajta. On je, moglo bi da se pretpostavi, osećao novo ruho poštovanja koje je zaogrtao postaju i misiju, i bio je spreman da prevede postojanje religije na osnovu tih slučajnih podsetnika, kao što su kapela i prezviter, koje inače retko mogu da se u potpunosti zaobiđu. Zaista se zainteresovao za sveštenikov program – makar za onu svetovnu i društvenu stranu – i saopštio da je spreman da u svakom trenutku nastupi kao telegrafska žica za detaljno obraćanje svetlu. I upravo u tom trenutku otac Braun počeo je da uviđa da je novinar mnogo problematičniji u svojoj saosećajnosti nego u svom neprijateljstvu.

Gospodin Pol Snajt iz sve snage navali da dočarava oca Brauna. Svojim novinama na Srednjem zapadu, poslao je opširnu i gromoglasnu hvalu o njemu. Napravio je snimke sirotog sveštenika usred najobičnijih preokupacija i izložio ih kao divovske fotografije u divovskim Nedeljnim novinama Sjedinjenih Država. Njegove izreke

pretočio je u slogane, i neprestano obasipao svet „Porukom“ od prečasnog gospodina iz Južne Amerike. Svakom soju, manje krepkom i manje prijemčivom od američkog, otac Braun veoma brzo bi dosadio. Kao što se i dogodilo, bio je obasut lepim i primamljivim ponudama da održi niz predavanja po Sjedinjenim Državama; a kad je odbio, ponude su vrtoglavo skočile, uz čuđenje praćeno poštovanjem. Niz priča o njemu, poput onih o Šerloku Holmsu, razume se, posredstvom gospodina Snajta, izmišljene su i predočene našem junaku uz zahtev za pomoć i ohrabrenje. Budući da je sveštenik shvatio da su priče počele da se nižu, nije mogao da ponudi nikakvu sugestiju osim one da im treba učiniti kraj. I ovo je gospodin Snajt, sa svoje strane, shvatio kao materijal za razmatranje o tome da li otac Braun treba da privremeno iščezne preko litice, u maniru junaka doktora Votsona. Na sve ove zahteve, sveštenik je strpljivo odgovarao, uveravajući da bi mogao da se saglasi s uslovima privremenog prekida u nizu priča i preklinjući da se omogući pristojno vreme pre nego što one ponovo poteku. Saopštenja koja je pisao postajala su sve kraća i kraća; i kad je sastavio poslednje od njih, dobro je odahnuo.

Nije ni potrebno da se kaže da se ova neobična graja na severu odrazila na malu predstražu na jugu, tamo gde je otac Braun očekivao da će živeti životom usamljenika. Znatna engleska i američka populacija na licu mesta počela je da bude ponosna na prisustvo tako naširoko popularne osobe. Američki turisti, ona vrsta koja se iskrcava s gromoglasnim zahtevima da se krene prema Vestminsterskoj opatiji, iskrcavali su se na tu daleku obalu uz gromoglasne zahteve da se krene prema ocu Braunu. Pristizali su u talasima, ekspresnim vozovima koji su nazvani po njemu, i dovodili gomilu da ga posmatra kao da je javni spomenik. Naročite muke zadavali su mu preduzimljivi i častoljubivi novi obrtnici i vlasnici dućana iz tog mesta, koji su ga neprestano saletali da proba njihovu robu i da im sroči preporuke. Čak i kad od preporuka nije bilo ništa, oni bi nastavljali prepisku radi sakupljanja autograma. Budući da je bio dobroćudan, svi oni uspevali su da u dobroj meri iskamče ono što im je bilo potrebno od njega; i upravo će se odgovor na neobičan zahtev trgovca vinom iz Frankforta po imenu Ekstejn, kome je u žurbi nažvrljao nekoliko reči na dopisnici, pokazati kao strahovita prekretnica u njegovom životu.

Ekstejn je bio naprasit čovečuljak guste kose i s monoklom, podivljao zbog toga što sveštenik ne samo da nije hteo da proba njegov slavi lekoviti porto, nego ni da ga, uz priznanje za originalnu recepturu, uputi u pogledu toga gde bi ga i kad popio. Sveštenik nije

bio toliko iznenađen zahtevom, jer je odavno uspeo da prevaziđe zaprepasćenje ludostima iz oglasa. Stoga je nažvrljao nešto i okrenuo se drugim poslovima, koji su izgledali malčice smisleniji. Ponovo ga je prekinula poruka, ni manje ni više nego od njegovog političkog protivnika Alvareza, koji ga moli da dođe na skup na kojem će se, nada se on, postići kompromis o izvesnom veoma važnom pitanju; stoga mu predlaže sastanak iste večeri u kafeu tik izvan zidina gradića. Na ovo je takođe poslao poruku da poziv prihvata, i to preko nesvakidašnje nakinđurenog i ratobornog glasnika koji je na odgovor čekao; a zatim, pošto je imao sat-dva pred sobom, zaseo je kako bi pokušao da razabere stvari iz sopstvenog zakonitog poziva. Na kraju je natio čašu čuvenog vina gospodina Ekstejna, i bacivši pogled na sat, uz neobičan izraz lica, ispao je i krenuo u noć.

Jaka mesečina obasjavala je španski gradić, tako da kad je otac Braun stigao do živopisne kapije, sa slavlukom u rokokostilu i fantastičnim obodom od palmi iza nje, sve je više podsećalo na prizor iz španske opere. Jedan dugačak palmin list s nazubljenim rubom koji se crneo na mesečini i visio s druge strane slavluka, video se kroz kapiju i pomalo podsećao na čeljust crnog krokodila. Uobrazilja ne bi imala šta da traži u njegovoj mašti da nije nečeg drugog što je privuklo pažnju njegovog, po prirodi, budnog oka. Vazduh je bio potpuno miran, nije bilo ni daška vetra; ali on je jasno video kako se palmin list pomera.

Osvrnuo se oko sebe i shvatio da je sam. Prošao je poslednje kuće, od kojih je većina bila zatvorena i s navučenim kapcima, i koraćao između dva dugačka slepa zida, podignuta od ogromnog i bezobličnog, ali pljosnatog kamenja, iz kojeg su tu i tamo provirivale čudnovate bodljikave trave iz te oblasti – dva zida koja su se celom dužinom prostirala naporedo s kapijom. Nije mogao da vidi svetla iz kafea s one strane kapije; verovatno je bio isuviše daleko. Ispod slavluka nije moglo da se vidi ništa osim širokog pločnika, bledog na mesečini, s nekoliko krušaka posadenih tu i tamo. Imao je snažan osećaj mirisa zla; osećao je neobičan fizički pritisak; ali nije ni pomišljao na to da stane. Njegova hrabrost, inače prilična, možda je u njemu bila ono manje snažno od njegove radoznalosti. Celog života, njegova vodilja bila je intelektualna glad za istinom, čak i najbeznačajnijom. Često je, u ime sklada, uspevao da njome upravlja; ali ona je uvek postojala. Koraćao je pravo kroz kapiju, a s druge strane je, čovek, poput majmuna, skočio s krošnje drveta i nožem nasrnuo na njega. U istom trenutku, pojavio se još jedan čovek, velikom brzinom se prikradajući duž zida i, zamahnuvši batinom iznad

sveštenikove glave, odalamio ga iz sve snage. Otac Braun se okrenu, zatetura se i skljoka kao proštac, ali kako se skljojao, na njegovom okruglom licu zaigrao je izraz blagog i neprolaznog zaprepašćenja.

U to vreme u ovom gradiću živeo je još jedan mladi Amerikanac, potpuno drugačiji od gospodina Pola Snajta. Ime mu je bilo Džon Adams Rajs i bio je inženjer elektrotehnike, koga je Mendoza unajmio kako bi stari grad opremio najnovijim pogodnostima. On je bio ličnost, mnogo manje upoznata sa satirom i međunarodnim glasinama nego što je to bio slučaj s američkim novinarom. Ipak, činjenica je, u Americi ima milion ljudi od morala svojstvenog Rajsu na jednog čoveka od morala svojstvenog Snajtu. On je bio izuzetak u tome što je bio izuzetno dobar u svom poslu, ali u svakom drugom pogledu bio je veoma jednostavan. Život je počeo kao apotekarski pomoćnik u nekom selu na zapadu, a uzdigao se napornim radom i čestitošću; međutim, i dalje je svoj rodni grad smatrao prirodnim središtem naseljenog sveta. Podizan je kao pravi puritanac, ili pravi protestant, neka vrsta hrišćanina iz porodične *Biblije* u majčinom krilu; i onoliko koliko je imao vremena za bilo kakvu religiju, to je ipak bila njegova religija. Od svih blistavih svetala poslednjih i čak, najneverovatnijih otkrića, kad je bio na samoj ivici i rubu eksperimenta, izvodeći čudesa sa svetlima i zvukom, poput boga koji stvara nove zvezde i sunčeve sisteme, on nikad, ni na trenutak, nije posumnjao u to da su stvari „tamo u zavičaju“ bile najbolje od svih stvari na svetu; njegova majka i porodična *Biblija* i tihi, staromodni moral njegovog sela. Imao je svečani i prefinjeni osećaj o svetinji svoje majke gotovo kao da je bio raspusni Francuz. Bio je sasvim siguran u to da je religija iz *Biblije* zaista bila prava stvar; samo mu je, kao u izmaglici, nedostajala svaki put kad bi se otiskivao u savremeni svet. Teško da je moglo da se očekuje da saoseća s verskom spoljašnjošću katoličkih zemalja; a u prezrenju mitri i episkopskih štapova saosećao je s gospodinom Snajtom, premda ne na tako samouvereni način. Nije imao razumevanja za Mendozine javne naklone i koještarije, a svakako ne za iskušenja masonskog misticismizma ateiste Alvareza. Možda je sav taj napola tropski život bio isuviše šarenolik za njega, išaran bojama indijanskog crvenog i španskog zlata. U svakom slučaju, kad je govorio o tome da u njegovom rodnom gradu nema šta da se dotakne, nije se razmetao. On je stvarno mislio na to da negde zaista postoji nešto čisto i skromno i dirljivo, što je zaista poštovao više nego bilo šta na ovom svetu. S takvim mentalnim sklopom, u Džonu Adamsu Rajsu, u ovoj južnoameričkoj postaji, neko vreme je sazrevalo neobično osećanje,

koje je protivrečilo svim njegovim predrasudama i koje on nije uspevaio da objasni. Jer istina je stajala ovako: jedine stvari na koje je bilo kad naišao na svojim putovanjima, a da su ga makar i najmanje podsećale na staru brvnaru, zavičaj i *Bibliju* u majčinom krilu, bile su (iz nekog zagonetnog razloga) okruglo lice oca Brauna i njegov nezgrapan crni kišobran.

Zatekao bi sebe kako ćutke posmatra tu svakidašnju i, čak, smešnu crnu priliku dok u žurbi promiče; kako je posmatra s gotovo bolesnom opčinjenošću, kao da je hodajuća zagonetka ili protivrečnost. Otkrio je nešto što ne bi mogao a da ne zavoli u srcu, pored svega što je mrzeo; činilo mu se kao da ga rastržu niži demoni, a onda je shvatio da je Đavo sasvim obična osoba.

Tako se dogodilo da je, dok je kroz prozor posmatrao mesečinu, spazio Đavola, tog demona neobjašnjive besprekornosti, kako u svom dugačkom crnom kaputu i sa širokim, crnim šeširom odmiče prema kapiji, posmatrajući ga s interesovanjem koje nije mogao da razume. Pitao se kuda je to sveštenik krenuo i šta je zaista naučio; i tako je ostao zagledan u mesečinom osvetljenu ulicu, dugo pošto je zdepasta crna figura promakla. A onda je spazio nešto što ga je još više zagolicalo. Druga dva čoveka, koja je prepoznao, prošla su preko puta njegovog prozora, kao da prelaze preko osvetljene pozornice. Neka vrsta plavičastog svetla mesečine kao sablasni oreol svila se oko ogromnog žbuna od kose koja se izdizala na glavi malog Ekstejna, prodavca vina, i oivičavala visoku i mračnu figuru, orlovskog profila i čudnovatog, staromodnog i glomaznog crnog šešira, od čega je ceo obris postajao još bizarniji, poput oblika senki kod pantomime. Rajs sam sebe prekori što je dopustio da se mesečina tako poigrava s njegovom maštom; jer kad je bolje pogledao, prepoznao je crne španske zulufe i karakteristično lice doktora Kalderona, uglednog lekara iz grada, koga je jednom zatekao u profesionalnoj poseti Mendози. Ipak, u načinu na koji su se ova dva čoveka došaptavala i bacala pogled niz ulicu bilo je nečeg što mu je izgledalo više nego čudnovato. Odjednom, on preskoči preko prozorske daske i onako gologlav pođe niz ulicu, idući za petama ovoj dvojici. Spazio je kako nestaju ispod mračnog svoda kapije, i trenutak kasnije iza kapije dopre jeziv krik; nesvakidašnje glasan i prodoran, a Rajsu se učinio još jezivijim jer je, na nekom jeziku koji on nije znao, začuo nešto veoma razgovetno.

Sledećeg trenutka, usledio je užurban bat koraka, krik, a zatim zbunjujući urlik ludila ili tuge, od kojeg su se zatresle kule i visoka stabla palmovog drveća; u gomili koja se okupila došlo je do kome-

šanja, kao da ih je nešto oteralo natrag kroz kapiju. A zatim je mračnim svodom kapije odjeknuo nov glas, koji je on ovog puta razumeo i koji je bio zaodenuo prizvukom prokletstva, jer neko je kroz kapiju doviknuo:

„Otac Braun je mrtav!“

Nikad nije uspeo da shvati kakav je to oslonac iščezao iz njegove glave ili zbog čega ga je nešto na šta je računao iznenada izneverilo; međutim, on se stušiti prema kapiji i u taj čas naleti na svog zemljaka, novinara Snajta, koji je izlazio iz mračnog prolaza, mrtvački bleđ, nervozno kršeći prste.

„Istina je“, reče Snajt, uz nešto što se, po njemu, približavalo poštovanju. „Gotov je. Doktor ga je pregledao i za njega nema nade. Neke od ovih prokletih španskih hulja izbatinale su ga dok je prolazio kapijom – bogzna zbog čega. Biće to veliki gubitak za gradić.“

Rajs nije ili možda nije uspeo da odgovori, ali je protrčao ispod slavloluka do poprišta u pozadini. Mala zdepasta figura ležala je tamo gde se sručila na pločnik od širokog kamena, tu i tamo oivičenog zelenim trnjem; a gomilu sveta držali su podalje odatle uglavnom pokreti ruku izvesne divovske prilike u prvom planu. Jer bilo je mnogo onih koji su se klatili tamo-amo, na sam pokret njegove ruke, kao da je čarobnjak.

Alvarez, diktator i demagog, bio je visokog stasa, razmetljiv i uvek više nego doteran, a u ovoj prilici nosio je zelenu uniformu, s vezom od srebrnih zmija koje gamižu preko nje, s ordenom oko vrata, koji je visio na veoma živopisnoj lenti boje kestena. Kratka, kovrdžava kosa gotovo da mu je osedela, a kao prava suprotnost tome, lice, koje su njegovi prijatelji nazivali maslinastim, a protivnici oktoronskim¹, izgledalo je gotovo doslovno zlatno, kao maska izvajana u zlatu. Ali njegovo lice krupnih crta, moćno i smešno, u tom trenutku bilo je smrknuto i ozbiljno. On je u kafeu, objašnjavao je, čekao oca Brauna, kad je začuo metež i posrtanje i, pošto je izašao napolje, zatekao je telo opruženo na pločniku.

„Znam šta neki od vas misle“, reče on, ponosito gledajući unakolo, „i ako me se plašite – kao što i jeste slučaj – ja ću to reći umešto vas. Ja sam ateista; nemam boga na koga bih se pozivao, u slučaju da ima onih koji mi ne veruju. Ali u ime i najmanjeg traga čestitosti koje još ima u vojniku i čoveku, kazaću vam da u ovome nisam imao nikakvu ulogu. Da mi je da se sad dočepam onih koji su ovo uradili, rado bi ih obesio o ono drvo.“

¹ Oktoron je osoba koja je jednom osminom crnačkog porekla.

„Prirodno, svima nam je drago da čujemo da tako kažeš“, reče stari Mendoza, usiljeno i svečano, stojeći pored tela svog palog ko-adjutora¹. „Ovaj udarac, takođe, poziva nas da iskažemo ono što osećamo u ovom trenutku. Mislim da bi bilo mnogo pristojnije i podesnije ako bismo preneli telo mog prijatelja i prekinuli ovaj neželjeni skup. Razumem“, smrknuto se obrati on doktoru, „da, na nesreću, nema sumnje.“

„Sumnje nema“, reče doktor Kalderon.

Tužan i s jedinstvenim osećajem praznine, Džon Rajs ode kući. Izgledalo mu je neshvatljivo da će mu nedostajati čovek koga nikad nije upoznao. Doznao je da će sahrana biti sledećeg dana; jer svi su osećali da trenutak treba da se prevaziđe što je pre moguće, iz straha od pobune koja je svakog časa postajala sve izvesnija. Kad je Snajt spazio gomilu Crvenokožaca kako sede na verandi, učinilo mu se da bi mogla da bude slika gomile starih Asteka, izrezbarena u drvetu. Ali on ih nije video onog časa kad su čuli da je sveštenik mrtav.

Uistinu, svakako bi podigli revoluciju i linčovali vođu republikanaca, da ih istog časa nije zaustavila neposredna potreba da se s poštovanjem ophode prema odru svog verskog vođe. Stvarne ubice, koje bi najprirodnije bilo linčovati, izgleda da su u vazduh isparile. Niko nije znao njihova imena; i niko nije znao da li im je čovek na umoru video lica. Taj čudan izraz iznenađenja koji je, očigledno, bio njegov poslednji izraz na ovom svetu, možda je značio da im je prepoznao lica. Alvarez je vatreno ponavljao da to nije njegovo delo i pojavio se na sahrani, koračajući iza kovčega u svojoj veličanstvenoj srebrno-zelenoj uniformi, razmećući se skrušenošću.

Iza verande, kameno stepenište krotilo je veoma strm zeleni nasip, oivičen ogradom od kaktusa i, uz to stepenište, kovčeg je s mukom podignut na tle iznad njega i privremeno položen u podnožju velikog, suvonjavog raspeća koje je dominiralo drumom i motrilo na osveštanu zemlju. Dole, na drumu, ogromno more naroda plakalo je i čitalo molitve – narod siročadi, koji je ostao bez svog oca. Uprkos svim ovim simbolima, dovoljno provokativnim za njega, Alvarez se ponašao uzdržano i s poštovanjem; i sve bi prošlo u redu – kao što je Rajs sam sebi govorio – samo da su ga ostavili na miru.

Rajs je sam sebi gorko saopštavao da je Mendoza uvek izgledao kao matora budala i da je ovog časa veoma sumnjiv i da se do kraja ponaša kao matora budala. Po običaju koji se ustalio u prostodušnijim zajednicama, kovčeg je ostavljen otvoren, a lice nepokriveno, usled čega je, za sav ovaj prostosrdačan narod, bol prerastao u

¹ Pomoćnik.

SADRŽAJ

Vaskrsenje oca Brauna	7
Nebeska strela	23
Proročanstvo psa	46
Čudo Mesečevog srpa	65
Prokletstvo zlatnog krsta	86
Krilati bodež	108
Prokletstvo Darnavejevih	128
Duh Gideona Vajsa	150